

ቀዳመይቲ ከፋል (ኩባ ከልተ)
ዲድ ክል-ፊፐር

ዲድ ክል-ፊፐር

(عيد الفطر)

ከምኡ'ውን ካልኣት
ኣገደሰቲ ኣዋርሕን
መዓልታትን

عيد الفطر
أعياد المسلمين

كلنا وانتم خير

ትሕዝቶ

ትሕዝቶ ስእልታት	3
መእተዊ	3
ሀጅሪያ ዓውደ-አዋርሕ	4
አዋርሕ ሀጅሪያ	5
ጎርጎርዮሳዊ ዓውደ-አዋርሕ (Gregorian calendar)	6
ወርሕን ጸሓይን ብዘይምቁራጽ ኣብ ምንቅስቓስ ከምዝርከባ እትሕብር ኣዖ	9
ቀንዲ ዲዳት ኣብ ኢስላም: ትሕዝቶን ታሪኻዊ ድሕረ-ባይታን	11
ዲድ ኣል-ፊጥር (عيد الفطر)	13
ስነ-ስርዓትን ደምብታትን ዲድ ኣል-ፊጥር	13
ዘካተል-ፊጥር	14
ንመንከ ክወሃብ ኣለዎ?	15
ዝወሃብ ዘካተል ፊጥር እንታይ ክኸውን ኣለዎ?	15
ክንዲ ምንታይ ክወጽእ ኣለዎ?	16
መዓስ ከ ክወጽእ ኣለዎ?	16
ኣገባብ ሰላት ዲድል-ፊጥር:	16
ናይ ዲድ ኹጥባ	17
ዲድ ኣብ ጅምዓት መዓልቲ ምስ እትውዕል	17
ካልኣት ዲዳት ኣለዉ ዶ?	17
ኣገደስቲ አዋርሕ ኣብ ኢስላም	18
ኣገደስቲ መዓልታት ኣብ ኢስላም	18
ለይለቱል-ቀድር	18
መዓልቲ ዓረፋ	19
መውሊድ-ነቢ	19
ዓሹራ	20
ለይቲ ረጅብ	20
ለይቲ ኢስራእን ሚዕራጅን	20

ትሕዝቶ ስእልታት

- ስእሊ 1: መሰረት ወርሐዊ ዓወደ-አዋርሕ - Lunar Calendar (ህጅርያ) 4
- ስእሊ 2: አዋርሕ ህጅርያ..... 5
- ስእሊ 3: መሰረት ጸሓያዊ ዓወደ-አዋርሕ - Solar Calendar (ጎርጎርዮሳዊ) 6
- ስእሊ 4: መንገዲ ዑደት ወርሒ ኣብ ክሊ መሬት..... 9
- ስእሊ 5: ኩለን ኣኣብ ናተን ቅናተ-ዙረት ዑደት የካይዳ..... 10
- ስእሊ 6: ዑደት ጸሓይ ምስ ፕላኔታታ ኣብ ዙርያ ጸባዊ መንገዲ 10
- ስእሊ 7: ተክቢራት ዒድ..... 17

መእተዊ

ዲነል-ኢስላም ምስ ካልኣት ሃይማኖታት ከነጻጸር እንከሎ ውሑዳት ዲዳት ጥራሕ ኣለዎ። ኣብ ኢስላም ዘለዉ ዲዳት ከምኡ'ውን ኣገደስቲ ንዲነል-ኢስላም ዝምልከቱ መዓልታት ኣብ “ህጅሪያ” ተባሂሉ ዝጽዋዕ ናይ ኢስላም ዓወደ-አዋርሕ (Calendar) ዝተመርኮሱ እዮም። እዚ ዓወደ-አዋርሕ ካልኣይ ኸለፋ ብዝኾኑ ዑመር ኢብን ኣል-ኸጣብ ረ.ዓ. ብ638 ጎርጎርዮሳዊ ዓወደ-አዋርሕ (ናይ ኤውሮጳ ኣቆጻጽራ) ዝተፈለመ ኮይኑ ንናይ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ካብ መካ ናብ መዲና ዝተጎዳዙሉ መዓልቲ ከም መበገሲ ይጥቀም። ሮሞዳን ዝጅምረሉን ዝውድኣሉን፡ ሓጅ ዝካየዱሉ ከምኡ'ውን ካልኣት ኣገደስቲ መዓልታት ብናይ ህጅሪያ ዓወደ-አዋርሕ ዝውሰኑ እዮም። በዚ መሰረት ቁሩብ ኣፍልጦ ብዛዕባ ናይ ህጅሪያ ዓወደ-አዋርሕ ምሓዝ ጠቓሚ ክኸውን ስለ ዝኸእል፡ ብሕጻር ዝበለ መልክዕ ከም ድሕረ-ባይታ ኣብ ስዒባ ዘላ ዓንቀጽ መግለጺ ተዋሂቡ ኣሎ።

ኣዚኣ ጽሕፍቲ ቀዳመይቲ ክፋል ከይና ብዛዕባ ዲድ-አልፊጥር ጥራሕ ትገልጽ ከይና ካልኣይቲ ክፋል ድማ እንሻኣህ ብዛዕባ ዲድ-አልኣድሓ ጥራሕ ዝሓዘት ክትከውን እያ።

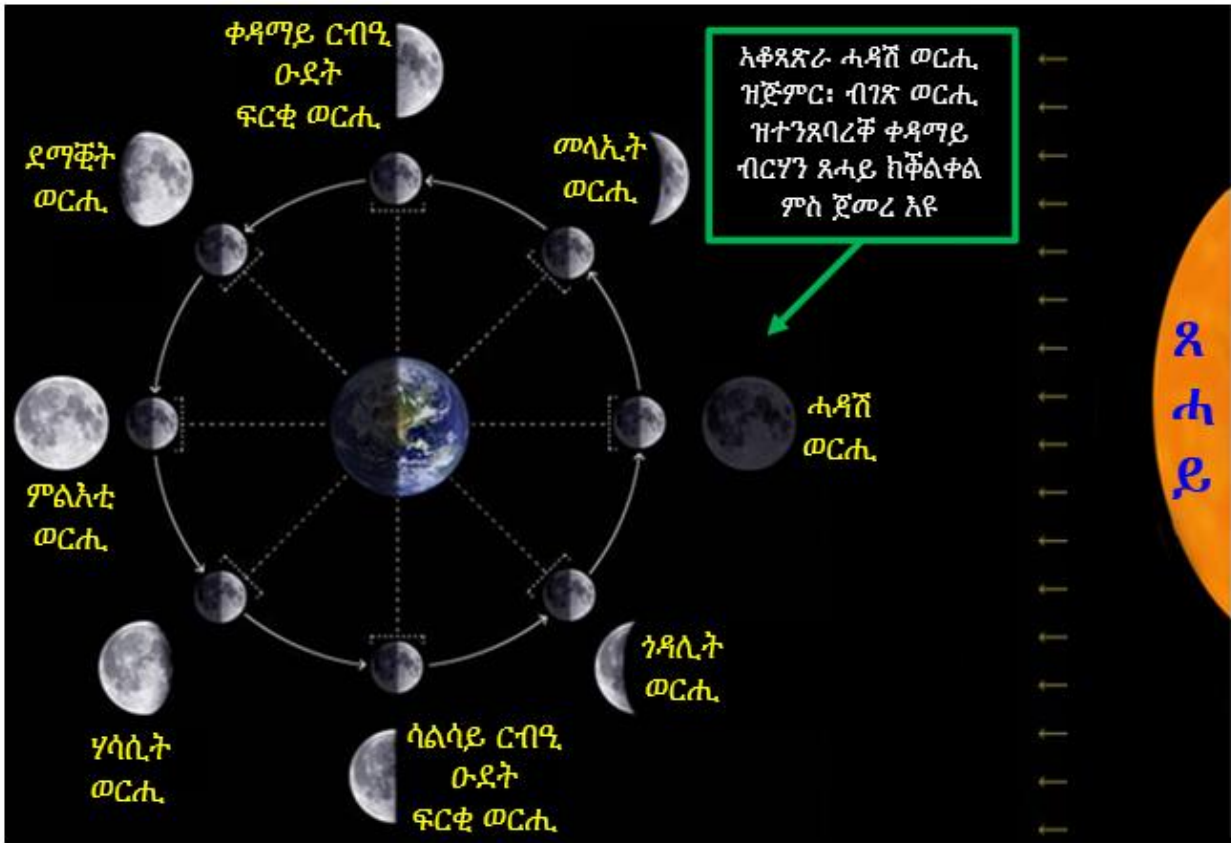

ህጅሪያ ዓውደ-አዋርሕ

አብ ናይ ኢስላም ዓውደ-አዋርሕ ሓንቲ ዓመት 12 አዋርሕ ዝሓዘት ኮይና፡ ወርሒ አብ ዙርያ መሬት አብ እትገብር ዑደት ብምምርካስ ካብ 354 ከሳብ 355 መዓልታት ድማ ኣለዋ። እዚ ኣቆጻጽራ ወርሓዊ ዓውደ-አዋርሕ (Lunar Calendar) ተባሂሉ ይጽዎዕ። እዚ ዓውደ-አዋርሕ ንመድረኻት ጉዕዞ ወርሒ አብ ዙርያ መሬት (phases of the moon) መሰረት ብምግባር ይጽብጽብ። ሓንቲ ወርሓዊ ዓመት ማለት 12 ናይ ወርሒ ምሉእ ዝኾነ ዑደት ዳርጋ 354 መዓልታት ኣቢሉ ይኸውን ኣሎ ማለት እዩ። ሓንቲ ጸሓይ ዓመት ማለት 1 ናይ መሬት ምሉእ ዑደት ኣብ ቅናት ጸሓይ ዳርጋ 365 መዓልታት ኣቢሉ ይኸውን። ናይ'ዚአን ክልቲአን ናይ ግዜ ኣቆጻጽራ ድማ ናይ ዳርጋ 11 መዓልታት ፍልልይ ኣሎ።

አብ ሱሪት ኣል-ባቆራ ኣያ 189 (2:189) ሓዳሽ ወርሒ ንደቂሰባት ግዜ መወሰኒ ከምኡ'ውን እዋን ሓጅ መመልከቲ ከምዝኾነት ብስዒቡ ኣገባብ ተጠቒሱ ይርከብ፡

[يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيْتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ]

ስእሊ 1 : መሰረት ወርሓዊ ዓውደ-አዋርሕ - Lunar Calendar (ህጅርያ)

ምስ'ዛ ስእሊ ብምትሕሓዝ ኣብ ሱሪት ዩኑስ ኣያ 5 (10:5) ጸሓይ ወሃብ ብርሃን ምዃና፡ ወርሒ ድማ ተቀባል ብርሃን ምዃና (ናታ ብርሃን ከምዘይብላ) ተጠቒሱ ዘሎ ምስትውዓል ይከኣል፡

الشَّمْسُ ضِيَاءٌ وَالْقَمَرُ نُورًا

አዋርሕ ህጅሪያ

<p>2 - ሰፈር صفر Safar</p>	<p>1 - ሙሐረም محرم Muharram</p>
<p>4 - ረቢዕል-ሳኒ ربيع الثاني Rabi'ul-Saani</p>	<p>3 - ረቢዕል-አወል ربيع الأول Rabi'ul-Awwal</p>
<p>6 - ጁማደል-አኸራ جمادى الآخرة Jumadal-Akhirah</p>	<p>5 - ጁማደል-አወል جمادى الأولى Jumadal-Awwal</p>
<p>8 - ሻቦን شعبان Sha'ban</p>	<p>7 - ረጅብ رجب Rajab</p>
<p>10 - ሽዋል شوال Shawwal</p>	<p>9 - ራምዳን رمضان Ramadan</p>
<p>12 - ዙል-ሒጃ ذو الحجة Dhul-Hijjah</p>	<p>11 - ዙል-ቫዳ ذو القعدة Dhul-Qa'dah</p>

ሰንሊ 2 : አዋርሕ ህጅሪያ

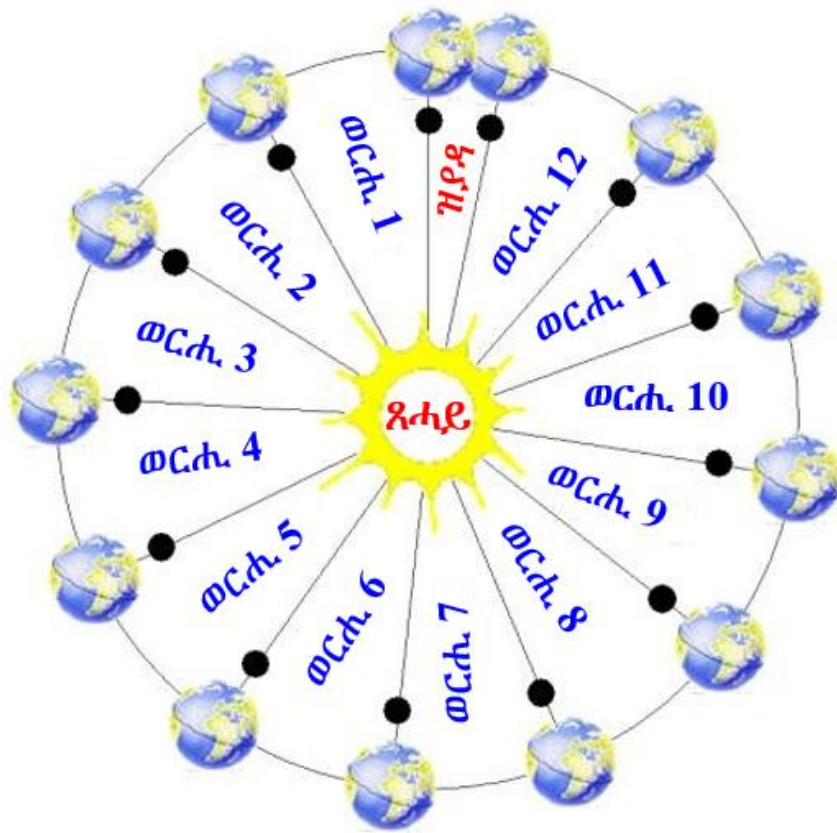
ብፍላይ አርባዕተ ካብ'ዘን ዓሰርተክልተ አዋርሕ ቅዱሳት ተባሂለን ይጽውዓ። ንሰን ድማ ተኸታቲለን ዝመጸ 3 አዋርሕ ዙል ቻዒዳ፣ ዙል ሒጃ፣ ሙሐረም (ወርሒ 11 ወርሒ 12 ወርሒ 1) ከምኡውን ቢያና ዘላ ረጅብ (ወርሒ 7) እየን። እዚአን አዋርሕ "الشهر الحرام" (ክልኩላት አዋርሕ) ተባሂለን ዝጽውዓ ኮይነን ኣብአን ዝኾነ ዓይነት ውግእ ምክያድ ክልኩል እዩ።

እዚአን 4 አዋርሕ ኣብ ሱረት ኣል-ተውባ ኣያ 36-37 (9:36-37) ተጠቐሰን ኣለዋ። እዚአ ኣያ ቁጽሪ አዋርሕ ኣብ ረቢ ሱ.ወ. ዓሰርተክልተ ምዃነን ከምኡ'ውን ኣርባዕተ ካብ'ዚአተን ድማ ቅዱሳት ምዃነን ብስዒቡ ኣገባብ ሰፊሩ ይርከብ።

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ
[السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ

ጎርጎርዮሳዊ ዓውደ-አዋርሕ (Gregorian calendar)

በንጻሩ ድማ ጎርጎርዮሳዊ ኣውደ-አዋርሕ (Gregorian calendar) ተባሂሉ ዝጽዋዕ (ንኣብነት ናይ ምዕራባዊ ዓውደ-አዋርሕ) መሬት ኣብ ዙርያ ጸሓይ ኣብ እትገብር ዑደት ብምምርኳስ ሓንቲ ዓመት 365 (ኣብ ኣኣርባዕተ ዓመት ድማ 366) መዓልታት ትሕዝ። እዚ ኣቆጻጽራ ጸሓይዊ ዓውደ-አዋርሕ (Solar Calendar) ተባሂሉ ይጽዋዕ።

ስእሊ 3 : መሰረት ጸሓይዊ ዓውደ-አዋርሕ - Solar Calendar (ጎርጎርዮሳዊ)

በዚ መሰረት ድማ ናይ ኢስላም ዓውደ-አዋርሕ ካብ ናይ ምዕራባዊ አቆጻጽራ ካብ 10-11 መዓልታት ስለዝፈላለዩ፡ ዲዳትን ካልኣት መዓልታትን ዓመት ዓመት ኣብ ዝተፈላለዩ አዋርሕ ክውዕላ ይረኣዩ። እዚ ማለት ንኣብነት ሮሞዳን ዓመት ዓመት ካብ ዝሓለፈት ሮሞዳን ካብ 10-11 መዓልታት ንድሕሪት እንዳተመለሰት ትጅምር።

እታ ቀዳመይቲ ዓመት ኣብ ናይ ህጅሪያ ዓውደ-አዋርሕ፡ ብናይ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ንመካ ገዲፎም ናብ መዲና ዝኸድሉ መዓልቲ ትጅምር። ቀዳመይቲ ዓመት ኣብ ናይ ህጅሪያ (ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ካብ መካ ናብ መዲና ዝተጓዳዝሉ ዓመት) ዓውደ-አዋርሕ ብናይ ጎርጎርዮሳዊ ዓውደ-አዋርሕ 622 ዓ.ም. ይኸውን። እዚ ማለት ቀዳማይ ዓመት ህጅርያ ብናይ ምዕራባውያን አቆጻጽራ 622 ነይራ። ብሰንኪ እዞን ዝተጠቐሳ 10-11 መዓልታት ግን እዚ ፍልልይ እንዳጸበበ ይኸይድ። ንኣብነት 2021 ብናይ ምዕራባውያን አቆጻጽራ 1442 ዓመተ-ህጅርያ እዩ። እዚ ድማ ናይ 579 ዓመታት ፍልልይ ይህብ።

ንኣብነት ሮሞዳን 2020 ዝጀመረትሉ ዕለት ብናይ ህጅሪያ አቆጻጽራ 1 ሮሞዳን 1441 ዓመተ ህጅሪያ ክኸውን እንክሎ ብናይ ምዕራባዊ አቆጻጽራ ድማ 24/04/2020 (April) ይኸውን።

ሮሞዳን 2021 እትጅምረሉ ዕለት ብናይ ህጅሪያ አቆጻጽራ 1 ሮሞዳን 1442 ዓመተ ህጅሪያ ክኸውን እንክሎ ብናይ ምዕራባዊ አቆጻጽራ ድማ 13/04/2021 (April) እንሻኣላህ ክኸውን ኢዩ።

ሮሞዳን 2022 እትጅምረሉ ዕለት ብናይ ህጅሪያ አቆጻጽራ 1 ሮሞዳን 1443 ዓመተ ህጅሪያ ክኸውን እንክሎ ብናይ ምዕራባዊ አቆጻጽራ ድማ 02/04/2022 (April) እንሻኣላህ ክኸውን ኢዩ።

ኣብ 2023፣ 2024 ከምኡውን 2025 ንሰለስተ ዓመታት ኣከታቲላ ኣብ ወርሒ 3 (March) ብድሕሪኡ ኣብ ወርሒ 2 (February) እንሻኣላህ ክትውዕል ኢያ።

በዚ መሰረት ኩሉ ህዝቢ ዓለም ኣብ ክንዲ ኣብ ሓንቲ ውስንቲ ወርሒ ጥራሕ ዝጸሙ (ኣብ ዓዲ ሃሩር ዘለዉ ኩሉ ግዜ ኣብ ወርሒ ሃሩር ጥራሕ ምጸሙ ወይ ኩሉ ዓመት ፍሉጥ ዝኾነ ንብዙሕ ሰዓታት ምጸሙ፡ በንጻሩ ድማ ኣብ ዓዲ ቁሪ ዝነብሩ ኩሉ ግዜ ኣብ ወርሒ ቁሪ ወይ ኩሉ ዓመት ፍሉጥ ዝኾነ ንውሑድ ሰዓታት ጥራሕ ምጸሙ) ብናይ ረቢ ሱ.ወ. ራሕማ ሮሞዳን ዓመት ዓመት ኣብ ኩለን አዋርሕ እንዳዘረት ኣብ ኩለን ክፍለ-ዓመት ወቕትታት (ጽድያ፣ ክረምቲ፣ ሓጋይ፣ ቀውዲ) ከምኡውን ኣየር ኩነታትን

ብምዝዋር ኩሉ ኣህዛብ ዓለም ብምጋም ማዕረጎት ብዘለዎ ኣገባብ ከምዝጸውም ይኸውን (ኩሉ ድማ ሮሞዳን ኣብ እዋን ሃሩርን ኣብ እዋን ቁርን ይጥዕም)።

እዚ ተርእዮ ኣብ ኣብ ኣጠቓቕማ ጸሓዖዊ ዓወደ-ኣዋርሕ ዝርከብ ኣይኮነን። ንኣብነት ሮሞዳን ዓመት ዓመት ኣብ ሓንቲ ፍልጥቲ ወርሕን መዓልትን ምስ ወዓለት እሞ ናይ ምጺም ማዕርነት ኣይምተረኽበን።

ኣብ ሱረት ኣል-በቐራ ኣያ 185 (2:185) ሰፊሩ ከምዘሎ ወርሒ ብምርኣይ ሮሞዳን ከምዝጅምር መምርሒ ይርከብ።

فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ

ኣብ ሓዲስ ቡኻሪን ሙስሊምን ሰፊሩ ከምዝርከብ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ስዒቡ ዘሎ ከምዝበሉ መምርሒ ይርከብ።

“ሓዳሽ ወርሒ ከይረኣኹም ጸምኩም ኣይትጀምሩ፣ ቅድሚ ነዚኣ ምርኣይኩምውን ንጸምኩም ኣይተቐርጹ። ኮይኑ ግን ደበና ምስ ዝኸውን ሰላሳ መዓልቲ ምልእዎ።”

እዚ ማለት ድማ ምጅማር ዲድ ኣል-ፊጥር ሓዳሽ ወርሒ ድሕሪ ምርኣይ ወይ ድማ 30 መዓልታት ድሕሪ ምምላእ ይኸውን ማለት እዩ።

ወርሓዊ ዓወደ ኣዋርሕ ንምቐጻር ግዜ ዘገልግል ምዃኑ ኣብ ሱረት ዩኑስ ኣያ 5 (10:5) ብስዒቡ ኣገባብ ሰፊሩ ይርከብ።

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ

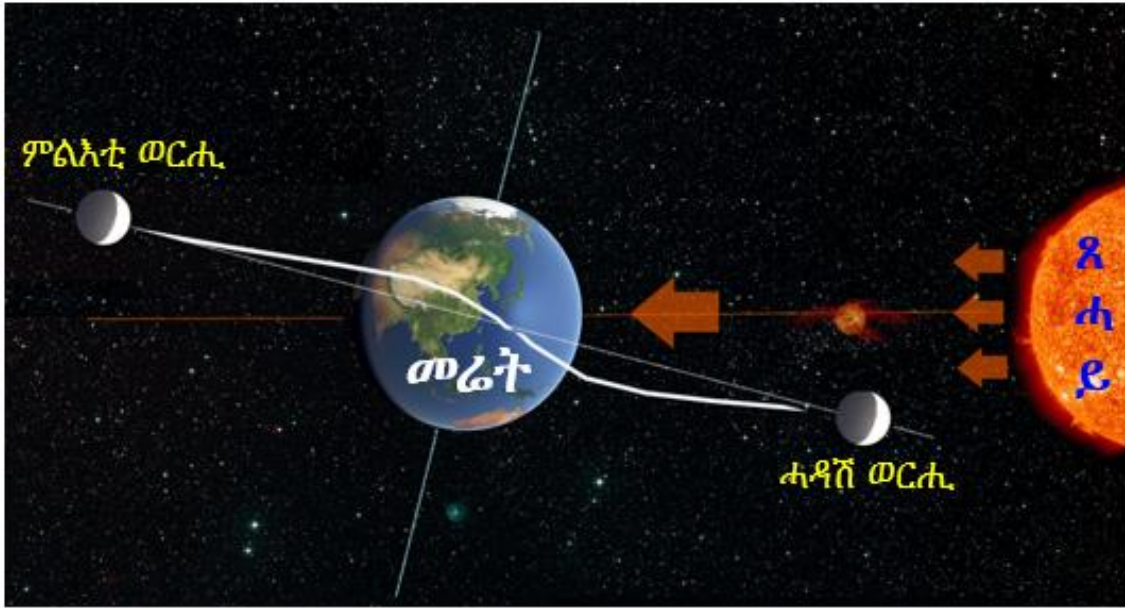
وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَٰلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ብተመሳሳሊ ኣገባብ ኣብ ሱረት ያሲን ኣያ 39 (36:39) ስዒቡ ዘሎ ይርከብ።

وَالْقَمَرَ قَدَرْتَهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

ኣብዚኣን ኣያታት *مَنَازِل* እትበል ቃል ንናይ ዑደት መድረኻት (phases) ዝገልጸ እየን።

ካብ'ዚ ሓሊፉ **القَدِيمِ كَالْعُرْجُونِ** እትብል ቃል ንቅርጺ ቅናት ዙረት (Orbit) እትገልጽ እያ።

ሰእሊ 4: መንገዲ ዑደት ወርሒ ኣብ ክሊ መሬት

እዚ ፍሉጥን ውሱንን ዝኾነ ዑደት ወርሒ (ጸሓይ'ውን ናታ ዑደት ኣለዎ) ኣብ ሱረት ኣል-ራሕማን ኣያ 5 (55:5) ብስዒቡ ኣገባብ እውን ሰፊሩ ይርከብ፡

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ

ኣብ'ዚ ኣያ **حُسْبَانٍ** እትብል ቃል ንቅናት ዙረት (Orbit) ዑደት እትገልጽ እያ።

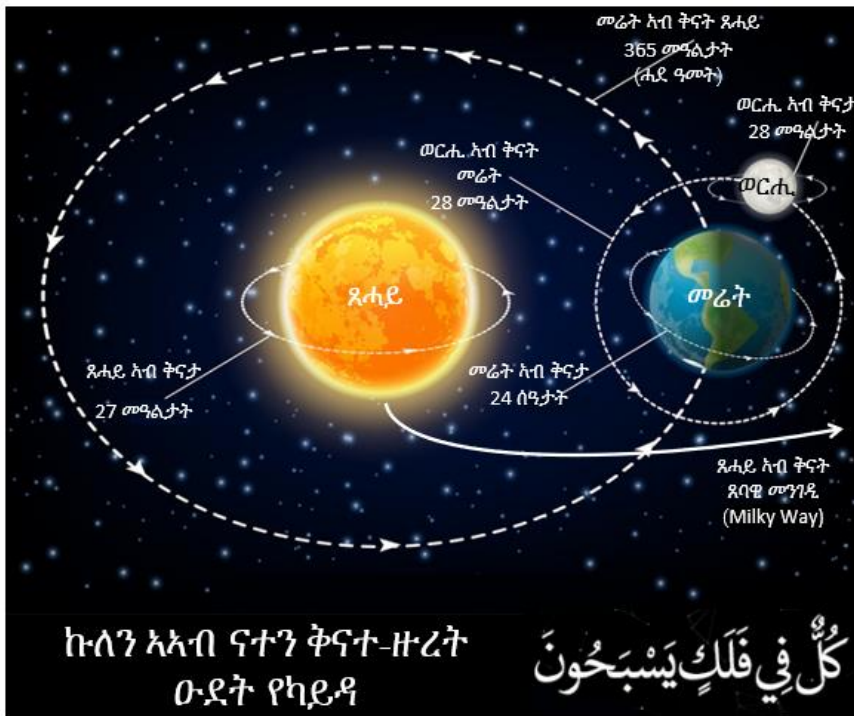
ብተመሳሳሊ ኣገባብ ኣብ ሱረት ያሲን ኣያ 40 (36:40) ነዚ ኩለን ነናተን ንቅናት ዙረት (فَلَكَ Orbit)

ዑደት ከምዝገብራ (يَسْبَحُونَ) ረቢ ሱ.ወ. የረጋግጻልና፡

وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

ወርሕን ጸሓይን ብዘይምቁራጽ ኣብ ምንቅስቃስ ከምዝርከባ እትሕብር ኣያ

(ቁርአን 14:33) **وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ**

ኩለን ኣኣብ ናተን ቅናተ-ዙረት ዑደት የካይዳ كُلُّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

ስእሊ 5: ኩለን ኣኣብ ናተን ቅናተ-ዙረት ዑደት የካይዳ

ወርሓዊ ዓወደ ኣዋርሕ ንምቕጻር ግዜ ዘገልግል ምዃኑ ኣብ ሱረት ዩኑስ ኣያ 5 (10:5)

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ

إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

እዚ ድማ ኩለን ኣኣብ ናተን ቅናተ-ዙረት

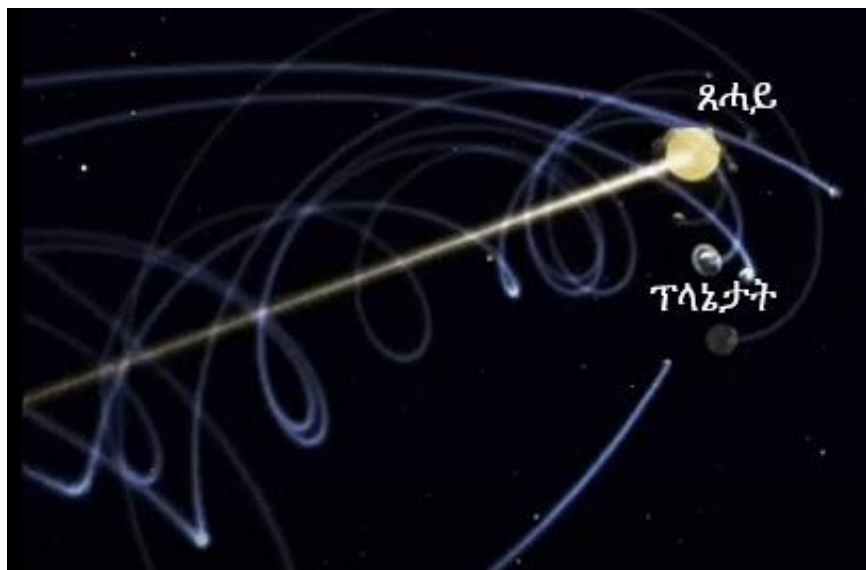
ዑደት ብምክያድ ይኸውን:

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ

وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ

يَسْبَحُونَ

ያሲን ኣያ 40 (36:40)

ስእሊ 6: ዑደት ጠገር ምስ ፕላኔታታ ኣብ ዙርያ ጸባዊ መንገዲ

ቀንዲ ዲዳት ኣብ ኢስላም፡ ትሕዝቶን ታሪኻዊ ድሕረ-ባይታን

ዲድ እትብል ቃል ዓረብኛ ቃል ኮይና ትርጉማ ድማ “ደጋጊሙ ዝመጽእ መዓልቲ” ማልት እዩ

(عِيدٌ يَعِيدٌ تَعْيِيدًا ، فَهُوَ مُعِيدٌ)

ኣብ መብዛሕትኡ ቦታታት ትርጉም “ዲድ” ከም “በዓል” ወይ “ፌስታ” ዝኾነ ትርጉም ይወሃባ። ኮይኑ ግን

ዲዳት ኣብ ዲነል-ኢስላም ናይ ሓጎን ናይ ደስታን ግዜ ጥራሕ ዘይኮኑስ ናይ ረቢ ሱ.ወ. ምዝካራት ዝተሓወሶ ዲባዳ እውን ስለ ዝኾነ፡ ን“ዲድ” ብትግርኛ “በዓል” ወይ “ፌስታ” ማልት እዩ ኢልካ ትርጉም ምሃብ ንትሕዝቶ “ዲድ” ከንጸባርቕ ዝክእል እኹል መግለጺ ኣይኮነን።

ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ናብ መዲና ምስ መጹ፡ ኣብኡ ዝቐመጡ ዝነበሩ ህዝቢ፡ ብጻውትን ሰሓቕን ዘሕልፍዎን ዝነበሩ 2 መዓልታት ነይረነኦም። እዞን ክልተ መዓልታት እንታይ ምዃነን ድማ ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ሓተቱ።

“ቅድሚ ኢስላም ንጻውቲ ንጥቕመለን ዝነበሩ መዓልታት እየን” ዝብል መልሲ ድማ ረኸቡ። ረሱል ሱ.ዓ.ወ. ኣስዕብ ኣቢሎም “ረቢ ካብኡን ብዝሓሸ ተኪእዎን ኣሎ፡ ናይ ሕርዶት መዓልትን ናይ ጾም ሮሞዳን ልጻም ምክፋትን” ከምዝበሉ ኣብ ሓዲስ ሰሓቕ ኣልባኒ ከምኡውን ሓዲስ ኣቡ ዳዉድ ብስዒቡ ኣገባብ ይርከቡ።

[إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَبْدَلَكُمْ بِهِمَا خَيْرًا مِنْهُمَا يَوْمَ الْأَضْحَى وَيَوْمَ الْفِطْرِ]

በዚ መሰረት ምክባር ዲዳት ኣብ ኢስላም፡ ካብ ካልኣት ሃይማኖታትን ባህላትን ፍልይ ዝበለ ክኸውን ኣለዎ።

ኣብ ሱረት ኣል ሓጅ ኣዎ 67 (22:67) ኩሉ ሕብረተሰብ ነናቱ ኣገባብ ዲባዳን ዲዳት ናይ ምክያድ ስርዓትን ከምዝተገበረሎም ተጠቂሱ ይርከብ።

[لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ]

ኢስላም ናቱ ዝኾነ ኣከባብራ ዲዳት ኣለዎ። እዚ ድማ ምስ ካልኣት ኩይንካን ሓጎን ደስታን ዝተሓወሶ ዲባዳ ረቢ ሱ.ወ. እዩ። ካብ መንገዲ ረቢ ሱ.ወ. ከውጽኡ ካብ ዝክእሉ ጠባያትን ናይ ምክባር ስነ-ስርዓታትን ኣዝዩ ብዝረሓቐ ኣገባብ ድማ ዲዳት ይኸበሩ።

ወላኳ ኣብ ዲድ መዓልቲ ምዃም ክልኩል እንተኾነ፡ እቲ ቀንዲ ምኽባር ዲድ ብምብላዕን ብምስታይን ጥራሕ ክሓልፍ የብሉን። በንጻሩ ንረቢ ሱ.ወ. ብምዝካርን ንኻልኦት ሰባት ሓገዛት ብምሃብን ተገዳስነት ብምርኣይን ከምዝሕጎሱ ብምግባርን ከምኡውን ጽቡቕ ተግባራት ብምብዛሕን ክሓልፍ ይግባእ። እዚአም ባዕሎም ሓጎስ ክፈጥሩ ዝኸእሉ ኩነታት እዮም። በዚ መሰረት፡ ምኽባር ዲድ ኣብ ኢሰላም፡ ካብ ኣብ ካልኦት ሃይማኖታትን ባህልታትን ዝካየዱ ምብዓል በዓላት ፍልይ ዝበለ እዩ።

ኣብ ዲነል-ኢሰላም ክልተ ጥራሕ ዕላውያንን ኣገደስትን ዝኾና ዲዳት ኣለዎ። ንሰን ድማ ዲድ ኣል-ፍጥር ከምኡውን ዳርጋ 2 ወርሕን ፈረቓን ጸኒሑ ድማ ዲድ ኣል-ኣድሓ እዮን።

ዲድ አል-ፊጥር (عيد الفطر)

ንጾም ሮሞዳን ምውዳእ ተመልክት ኮይና “ንእሽተ ዲድ” ተባሂላውን ትጽዋዕ (ዲድ አል-ኣድሓ “ዓባይ ዲድ” ተባሂላ ትጽዋዕ) ኣብ መበል ዓሰርተ ወርሒ ኣብ ዝኾነት ቀዳማይ መዓልቲ ሸዋል ድማ ትውዕል። ዲባዳ ረቢ ሱ.ወ. ብሰላተል-ዲድ ኣብ መስጊድ ኬድካ ምስ ካልኣት ብሓባር ኩንካ ብምስጋድ ይጅምር። ቅድሚ ናብ መስጊድ ምኻድካ ድማ ኣቐዲምካ ካብ ዝህገል በሊዕካ ምውጻእ ግቡእ ይኸውን።

ናይ ዲድ ኹጥባ ምስማዕን ኣብ ናይ ሓባር ዱዓ ምስታፍ ግቡእ እዩ። ልሙድ ዝኾነ ናይ ዲድ ሰላምታ “ዲድ ሙባረክ”፡ “ዲድ ሰዲድ” (ናይ ሓጎስ ዲድ)፡ “ኩሉ ዓም ወኣንቱም ብኹር” (ዓመት ንዓመት የጽንኣና) ዝኣመሰሉ ኮይኖም፡ መልሱ ድማ ወይ ነቲ ዝተበሃለካ ምምላስ፡ “ዓለይና ወዓልይኩም” (ንዓናን ንዓኹምን) ወይ ድማ “ተቐበለህ ሚና ወሚንኩም” (ረቢ ካባናን ካባኹምን ይቀበሎ) ዝኣመሰሉ ኢልካ ምምላስ እዩ። ካብ’ዚ ሓሊፉ ንቀረባ ኣዝማድ ምብጻሕን ንሽጉራት ምሕጋዝን ሰደቓ ምሃብን ክፍሊ ናይ ዲድ እዩ።

ስነ-ስርዓትን ደምብታትን ዲድ አል-ፊጥር

ቅድሚ ሰላተል-ዲድ ስዒብን ዘለዎ ምፍጻም ፍቱው እዩ፡

- ✓ ነብስኻ ምሕጻብ
- ✓ ብዝተኸኣለ መጠን ሕጉስ ምጳንን ሓጎስካ ምግላጽን
- ✓ እቲ ዝበለጸ ክዳን (ምስ ዝከኣል ሓድሽ ክዳን) ተኸዲንካ ምኻድ ዝምረጽ እዩ።
- ✓ ብዝከኣለካ መጠን ሰደቓ ምሃብን ንኻልኣት ሓዝትካ ምብርካትን
- ✓ ናብ ሰላተል-ዲድ ዝሰገደሉ ቦታ ኣቐዲምካ ምኻድ
- ✓ ተክቢር ምብዛሕን ብጀካ ዝክርያት ረቢ ሱ.ወ. እንተዘይኮነ ቅድሚ ሰላተል-ዲድ ዕላልን ዘረባን ዘይምብዛሕ
 - ናብ ሰላተል-ዲድ ክትከይድ እንክለኻ “ኣላሁ ኣክበር፡ ኣላሁ ኣክበር፡ ኣላሁ ኣክበር፡ ላኢላሃ ኢላላህ ወላሁ ኣክበር ኣላሁ ኣክበር፡ ወሊላሂል-ሓምድ” ክሳብ ናብ’ቲ ቦታ ትበጽሕ ብትሑት ድምጺ እንዳበልካ ምኻድ
 - ኣብ ዲድ-ፊጥር፡ እዚኣን ተክቢራት ካብ ቅድሚ ዲድ መዓልቲ ዘላ ምሽት (ድሮ ዲድ መዕልቲ) ካብ እዋን መቐራብ ኣትሒዙ ጀሚሩ ክሳብ ንጽባሒታ ሰላተል-ዲድ ዝሰገደሉ ምባል ዝውቱር እዩ።
- ✓ ዝከኣል ምስ ዝኸውን ናብ ቦታ ሰላተል-ዲድ ብእግርኻ ምኻድ

- ✓ ንኸልአት ሙስሊሚን “ዲድ ሙባረክ” ምባል
- ✓ ካብ ሰላተል-ዲድ ክትምለስ እንክለኻ እሞ ዝከኣል ምስዝኸውን ካልእ መንገዲ ጌርካ ምምላስ ዝምረጽ እዩ
- ✓ ደቀንስትዮ ናብ ሰላተል-ዲድ ንኸኸዳ ይተባባዓ
- ✓ ኣብ ዲድል-ፊጥር መዓልቲ ምዃም ክልኩል ኮይኑ ካብ ገዛ ክትወጽእ እንክለኻ ገለ በሊዕካ ወይ ሰቲኻ ምውጻእ
- ✓ ሰላተል-ዲድ ኣዛን ይኹን ኢቻማ ኣይግበረሉን እዩ
- ✓ ዲድ ሙባረክ፣ ዲድ ሙብሩክ ረብና የተቐበል ሚና ወሚንኩም ወይ ድማ ኣብ'ቲ ሃገር ብዘሎ ባህላዊ ናይ ሓገስ መግሊጺ ጌርካ ሓገስካ ምግልላጽ

ዘካተል-ፊጥር

ዘካተል-ፊጥር ናይ ሮሞዳን መዛዘሚ መጽረዩ ማለት ኮይኑ ክወጽእ ዘለዎ ውሱን ዓቕን መግቢ እዩ።
 ዘካተል-ፊጥር ዓቕሚ ንዘለዎም ኩሎም ኣመንቲ ኢስላም ግዴታ ዝኾነ ፈርዲ ኮይኑ ምውጻኡ ድማ ኣብ ስድራ ወይ ቤተሰብ ሓላፍነት ዘለዎ ወይ ዘለዎ ሰብ ይኸውን። ብሸሙን ወይ ብሸማ ኣብ ትሕቲኡ ወይ ኣብ ትሕቲኡ ንዘለዉ ሰባት፣ ማለት ቆልዑትን መንእሰያትን፣ ዓበይትን ናእሸቱን፣ ሰብኡትን ኣንስትን ክወጽእ ኣለዎ። ዓቕሙ ዘይብሉ ሰብ ድማ ካብ'ዚ ግዴታ ነጻ ይኸውን።
 ኣብ ሱረት ኣል-በቐራ ኣያ 286 (2:286) ረቢ ሱ.ወ. ንዝኾነ ሰብ ካብ ዓቕሙ ንላዕሊ ሰኽም ከምዘይህቦ ብሰዒቡ ኣገባብ ሰፊሩ ይርከብ።

[لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا]

ፍልልይ ኣብ መንጎ ሰደቓን ዘካትን እንታይ እዩ?

ሰደቓ ብወለንታዊ ድሌት ክወሃብ ዝኸእል ጭቡጥ ነገር ምጽዋት ወይ ረድኤት (ከም ገንዘብ ዝኣመሰለ) ከምኡ'ውን ኣብ ልዕሊ ካልኣት ጽቡቕ ተግባርን ርክባትን ዝሓዘ ክኸውን ይኸእል (ንኣብነት ጽቡቕ ዘረባ)። በዚ መሰረት ሰደቓ ነገራውን ተግባራውን ትሕዝቶ ዘለዎ እዩ። ሰደቓ ኣብ ልዕሊ ኩሉ ክፍጸም ዝኸእል ጽቡቕ ተግባር እዩ።

ሰደቓ (صدقة): እዚ ጽቡቕ ንምግባር ኢልካ ብድሌትካ ዝወሃብ ሓገዝ ኮይኑ ብርህራሄ፣ ዕርክነት ወይ ብኸልአት ምክንያታት ንረቢ ኢልካ ዝወጽእ እዩ። ረቢ ንሽግራትካ ንኸቐልሎ ወይ ድማ ንዘንቢ መቐፈሪ ኢልካ እውን ሰደቓ ክወጽእ ዝኸእል እዩ። ሰደቓተ-ጃሪያ ተባሂሉ ዝጽዋዕ ቀጻሊ ዝኾነ ጥቕሚ ዝህብ ሓገዝ

ከም ንኡብነት ዲላ ምኹዓት፤ መሰጊድ ምስራሕ፤ ክሊኒካት ምስራሕ፤ ቤት ትምህርቲ ምስራሕ ዝኣመሰሉ ነቲ ሕብረተሰብ ቀጻሊ ዝኾነ ሓገዝን ጥቕምን ዘወፊ እዩ። ዘካት ንኣመንቲ እስልምና ጥራሕ ዝምልከት ኮይኑ ሰደቓ ግን ሽጉራት ንዝኾኑ ኣመንቲ እስልምና ንዘይኮኑ ካልኣት ክወሃብ ዝኽእል እዩ። ቅድመ-ኩነት ናይ'ዚ ሓገዝ ድማ ውግእ ንዘይከፈቱን ኣብ ወጽዓን ምጭኳንን ዘይተኻፈሉን ዘይካፈሉን እዩ።

በንጻሩ ድማ ዘካት ሓንቲ ካብ ናይ ኢስላም 5 መሰረታት ስለዝኾነ ግዴታ እያ።

ዘካት (صكج): ዘካት እትብል ቃል ባዕላ መጽረዩ ማለት ኮይና እዚ ምጽራይ ድማ ናይ ሕልናን ናይ ሃብትን ክኸውን ይኽእል። ኩሉ ዓቕሚ ዘለዎ እስላማይ ነዚ ንኸማልእ ግዴታ እዩ። ዘካት ሓንቲ ካብ እተን ሓሙሽተ ዓንዲ ናይ እስልምና ኩሉ ናይ ኤኮኖሚ ዓቕሚ ዘለዎ እስላማይ ክህቦ ዝግባእ ግዴታ ኮይኑ ክልተ ዓይነት ዘካት ኣሎ፤

ዘካተል-ማል: እዚ ክፍሊት 2.5% ካብ ዘለካ ጠቕላላ ሃብቲ ዝኸፈል እዩ። እዚ ክፍሊት ዓመት ዓመት ዝኸፈል ኮይኑ ካብ እተወሰነ ዓቕን ንላዕሊ ምስዝኸውንን ንምሉእ ዓመት ዝተቐመጠ ምስዝኸውን ይኸፈል።

ፊጥራ (ዘካተል-ፊጥር): ንሽጉራትን ድኻታትን ቅድሚ ሰላተል-ዒድ ዝወሃብ ግዴታዊ ሓገዝ እዩ።

ንመንከ ክወሃብ ኣለዎ?

ዘካት ንመን ክወሃብ ከምዘለዎ ኣብ ሱሪት ኣል ተውባ ኣያ 60 (9:60) ሸሞንተ ዓይነት ሰባት ምዃኖም መምርሒ ይርከብ።

ዝወሃብ ዘካተል ፊጥር እንታይ ክኸውን ኣለዎ?

ባዕሉ ዘካተል-ፊጥር ምውጻእ ዲባዳ ስለዝኾነ ረቢ ሱ.ወ. ከምኡ'ውን ረሱል ሲ.ዓ.ወ. ብዝኣዘዘዎ መሰረት ክወጽእ ኣለዎ።

ረሱል ሲ.ዓ.ወ. ከምኡ'ውን ሱሓባእ ይገብርዎ ብዝነበሩ መሰረት: ዘካተል-ፊጥር ብመግቢ መልክዕ ክወሃብ ኣለዎ። መግቢ ክበሃል እንከሎ እንታይ ማለት ምዃኑ ኣብ መንጎ ዑለማእ ዝተፈላለዩ ኣረኣእያታት ኣለዉ። መብዛሕትኦም ከምዝብልዎ ግን ክዕቀን ዝኽእል ዓይነት እኽለ ክኸውን ኣለዎ ብምባል ጥረ ገንዘብ ወይ ድማ ስጋን ጠሰምን ክኸውን የብሉን ይብሉ። ጥረ ገንዘብ ክኸውን የብሉን መበሊ ዋና ምኽንያት: ዋጋ ጥረ-ገንዘብ ዝወርድን ዝድይብን ስለዝኾነ ዝግዛእ ዓቕን'ውን ክውሕድን ክበዝሕን ስለዝኽእል እዩ። ኮይኑ ግን ነዚ ተወሲኑ ዘሎ እኽለ መግዝኢ ዝኸውን ገንዘብ ብእምነትን ብሓላፍነትን ዝዚእም ክህቡ ንዝኽእሉ ውልቀሰባት ወይ ንማሕበራት ብጥሬ ገንዘብ መልክዕ ምሃብ ዝከኣል እዩ። እቶም ኣብ መጨረሻታ ዝወሃቦም ሰባት ግን ዲነል-ኢስልማ ብዘፍቅዶ ኣገባብ ክኸውን ኣለዎ።

ከንዲ ምንታይ ከወጽእ አለዎ?

ኣብ ላዕሊ ከም ዝተጠቐሰ ሓይሊ ገንዘብ ክድይብን ክወርድን ስለዝኸኸለል፡ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ክዕቀን ዝኸኸለል መግቢ ማለት እኸሊ ክወሃብ አለዎ ዝበሉ። እዚ ዓቕን ድማ ሳዓ (صاعاً) ተባሂሉ ይጽዋዕ ብዝነበረ መዐቀኒ ዝወሃብ ዝነበረ ኮይኑ ንሓደ ስድራ ንሓደ ምሉእ መዓልቲ ክምግቦም ዝኸኸለል ዓቕን እዩ።

መዓሰ ከ ከወጽእ አለዎ?

ዘካተል-ፊጥር ኣብ ዲድ መዓልቲ ክወሃብ ዘለዎ ኮይኑ እንተደንገዩ ድማ ንግሆ ቅድሚ ሰላተል-ዲድ ክወጽእ አለዎ። ገሊኡም ዑለማእ ቅድሚ ርሞዳን ምውድኡ ቁሩብ መዓልታት አቕዲምካ ምውጻእ-ውን ዝከኸል እዩ ይብሉ። አዐሪኻ አቕዲምካ፡ ንኣብነት ኣብ መጀምርያ ወይ ፍርቂ ርሞዳን ምሃብ ምስ'ቲ ሕልና ናይ ዘካተል-ፊጥር፡ ማለት ጽጉማትን ድኻታትን ኣብ ዲድ መዓልቲ ንኸረኽቡን ንኸጸግቡን ዝብል ዕላማ ስለዝገራጮ ኔጋ ኮይኑ ይርከብ። ኮይኑ ግን ኣኪቦም መግቢ ዝዚኡም ንድኻታትን ጽጉማትን ንዝዕድሉ ሰብ ኸይራት ውልቀሰባትን ማሕበራትን አቕዲምካ ምሃብ ዝፍቀድ እዩ። ኣብ ግቡእ ግዜ ምሃብ ድማ ናይ'ዚኡም ገበርቲ ሰናይ ሓላፍነት ይኸውን።

አገባብ ሰላት ዲደል-ፊጥር፡

ኣብ ቀዳመይቲ ረከዓ ሰላተል-ዲድ፡ ኢማም ድሕሪ ናይ ኢሕራም ተክቢር (ቀዳመይቲ ኣላሁ-አክበር) ከምኡ-ውን መኸፊቲ ዱዓ፡ ኮይኑ ግን ቅድሚ ሱረት አልፋቲሓ ምቕርኡ ሽዱሽተ ዝያዳ ተክቢራት ይገብር (ኩለን ሸውዓተ ይኾና)። ኩሉ ዝሰግድ ዘሎ ድማ ልክዕ ከም ናይ ተክቢራት ኢሕራም ኣብ ነፍሱ-ወክፍ ተክቢራት ነእዳዉ ሓፍ ድሕሪ ምባል መሊሱ ነእዳዉ ናብ ጎኒ ይምለሳ። ኣብ መንጎ ተክቢራት “ሱብሓነላህ፣ ወልሓምዱሊልሃ፣ ወላኢላሃ ኢላላህ ወላሁ አክበር” ይበሃል። ድሕሪ ሻድሸይትን ናይ መጨረሻ ተክቢር ከም ልሙድ ሰላት ይቅጽል።

ኣብ ካልኣይቲ ረከዓ ሰላተል-ዲድ፡ ኢማም ንሱረት አልፋቲሓ ከምኡ-ውን ገለ ካብ ቁርኣን ይቐርእ። ብድሕር'ዚ ሓሙሽተ ዝያዳ ተክቢራት ይገብር። እዚኡን ከም ናይ ቀዳመይቲ ረከዓ ተክቢር ኮይነን ድሕሪ ሓምሸይቲ ተክቢር ኣእዳው ንጎኒ ሸነኽ ይኾና። ብድሕር እዚኡን ሓሙስተ ተክቢራት ምስተፈጸማ፡ ተክቢር ኔርካ ኣእዳውካ ሓፍ ከየበልካ ናብ ርኩዕ ትወርድ።

ናይ ዲድ ኹጥባ

ብሱና ረሱል ሰ.ዓ.ወ. መሰረት ናይ ሰላተል-ዲድ ኹጥባ ድሕሪ ሰላት ምስጋድ ስለዝኸውን፡ ድሕሪ ሰላተል-ዲድ ኢማም ኹጥባ ይገብር።

ዲድ ኣብ ጅምዓት መዓልቲ ምስ እትውዕል

ዲድ መዓልቲ ኣብ ጅምዓት መዓልታት ምስ እትውዕል፡ ንሰላተል-ጁምዓ እውን ምስጋድ ናይ ባዕላዊ ምርጫ ይኸውን። ኣብ ሓዲስ ኣቡ ሁረይራ ተመዝጊቡ ከም ዘሎ፡ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. "ኣብ'ዛ መዓልትኹም ክልተ ዲዳት ብሓንቲ መዓልቲ ኣጓኒፈን ኣለዎ፡ ሰላተል-ጁምዓ ክሰግድ ዘይደለየ ሰብ ነጻ እዩ" ከምዝበሉ ተመዝጊቡ ይርከብ። ኣብ ብዙሓት መስጊዳት ወላ ዲድ ኣብ ጅምዓት መዓልቲ ትውዓል፡ ሰላተል-ጁምዓ ይሰገድ እዩ።

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ
وَاللَّهُ أَحْمَدُ

ሰኢሊ 7: ተክቢራት ዲድ

ካልኣት ዲዳት ኣለዉ ዶ?

ካብ'ዞም ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሱ ክልተ ናይ ኢስላም ዕላውያን ዲዳት ካልኣት ክኸበሩ ዘለዉም ዲዳት የለዉን፡ ምስ ዝህልዉ ድማ ካብ ቁርኣንን ሱናን ወጻኢ ዝኾኑ እዮም። ኣብትሕቲ'ዚኦም ከም ዲድ ክውሱዱ ዘይብሎም መዓልታት ከም ንኣብነት "መውሊድ-ነቢ"፡ "ህጅሪያ ሓዲሽ ዓመት"፡ "ፍርቂ ሻዕባን" ዝኣመሰሉ ምፍላጦም ጽቡቕ ዝኾነ፡ ኮይኑ ግን ክበዓሉ ይኹን ከም ዲድ ክውሱዱ ዘይብሎም መዓልታት እዮም።

አገደስቲ አዋርሕ ኣብ ኢስላም

ወርሒ ሙሐረም (ዕለት 1 ሙሐረም)

ናይ ኢስላም ሓድሽ ዓመት ኣብ ዕለት 1 ወርሒ ሙሐረም ይጀምር።

ወርሒ ሮሞዳን

ታሽዓይቲ ወርሒ ኮይና ብጾም፡ ቁርኣን ዝወረደላ ወርሒ ከምኡውን ብላይለቱል-ቀድር ትፍለጥ።

ወርሒ ዙል-ሒጃ

ጉዕዞ ናብ መካ ዘመልከት ሓጅ ዝካየድላ ወርሒ ኮይና፡ ባዕሉ ሓጅ ኣብ መበል 8ይ መዓልቲ ዙል-ሒጃ ይጀምር።

አገደስቲ መዓልታት ኣብ ኢስላም

ጅምዓት መዓልቲ (يوم الجمعة - ናይ ምእካብ መዓልቲ):

ንጅምዓት መዓልቲ ካብ ካልኣት መዓልታት ፍሉይ ዝገብራ ረቢ ሱወ. ንኹሉ ፍጡራት ድሕሪ ምኽላቕ ንሰይድና ኣደም ዝኸለቐላ መዓልቲ ብምዃና ብዝያዳ በረካ ዘለዎ መዓልቲ እያ። ካብ'ዚ ሓሊፉ ኣብ መሳጊድ ብዝካየዱ ኹጥባታትን ሰላተል-ጁምዓን ብዝያዳ ዲባዳ ረቢ ሱወ. ዝካየድ ኮይኑ፡ ኣብ ጅምዓት መዓልቲ ዝግበሩ ካልኣት ዲባዳታትን ጽቡቕ ተግባራትን ውጽኢቶም ዓቢ እዩ።

ጅምዓት መዓልቲ ዝተመረጸት ምዃና ኣብ ሓዲስ ኣቡ ሁረይራ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ከምዝበሉ ብሰዒብ ዘሎ ክፋል ሓዲስ ተጠቒሱ፡

فَهَذَا يَوْمُهُمُ الَّذِي اِخْتَلَفُوا فِيهِ هَدَانَا اللَّهُ لَهُ - قَالَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ - فَالْيَوْمُ لَنَا وَغَدًا (

لِلْيَهُودِ وَبَعْدَ غَدٍ لِلنَّصَارَى)

ለይለቱል-ቀድር

ለይለቱል ቐድር ኣብ ሓንቲ ካብ ናይ ረሞዳን 10 መጨረሻ ለይትታት ትርከብ ኮይና ትርጉማ ድማ ናይ ጽሕፍቶ ለይቲ (Destiny) ፤ ናይ ሓይሊ ለይቲ (Power) ፤ ናይ ድንጋገ ለይቲ (Decree) ወይ ድማ ናይ ዓቕን ዝወሃበላ ለይቲ (Measures) ማለት እዩ። ኣብ ምሉእ ዓመት ድማ እታ ዝበለጸት ለይቲ እያ።

ረሱል ሰ.ዓ.ወ ከምዚ ይብሉ፤ “ረቢ ካብ ኩለን መዓልታት ንጅምዓት ኣብሊጹዎ፤ ካብ ኩለን አዋርሕ ንረሞዳን ኣብሊጹዎ፤ ካብ ኩለን ለይትታት ድማ ነለይለቱል ቐድር ኣብሊጹዎ”

ዲዳታት ረቢ ብምብዛሕ ኣብ 1000 ኣዋርሕ ዝርከብ ኣጅርታት ብሓንቲ ለይቲ ንኸንረከብ ረቢ ሰ.ወ ዕድል ዝህበና ለይቲ እያ።

ለይለቱል-ቀድር ኣብ ዘን ዓሰርተ መዓልታት ኣብ ዘለዎ ለይቲ ስለ እትርከብ፡ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. “ካብ እምነትን ቅንዕናን ተበጊሱ ኣብ ለይለቱል-ቀድር ክሰግድን ዱዓ ክገብርን ንዝሓደረ ዝኾኑ ሙስሊም፡ ቀዳሞት ዘንብታቱ ክቐፈረሉ እዩ” ኢሎም።

መዓልቲ ዓረፋ

ታሽዓይቲ መዓልቲ ኣብ ዙል-ሒጃ ማለት ኣብ መበል ካልኣይ መዓልቲ ሓጅ ትውዕል ኮይና ንጽባሒታ ድማ ዒድ ኣል-ኣድሓ ይኸውን።

መውሊድ-ነቢ

ኣብ መበል 12 ረቢዐል ኣወል ትውዕል ኮይና ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ዝተወልዱሉ መዓልቲ እያ። ክበዓል ኣለዎ ዶ ወላ ይብሉን ዝብል ሕቶ ብዙሕ ዘካትዕን ዝተፈላለዩ ርእይቶታ ዝሓዘ እዩ። ሓፈሻዊ ኣረዳድኣ ግን ካብ ቁርኣንን ሱናን ወጻኢ ስለዝኾነ ከም ዒድ ወይ ፍሉይ መዓልቲ ርኢኻ ክኸበር የብሉን ዝብል ኣረኣእያ እዩ።

ኣብ ሓዲስ ቡኻሪን ሙስሊምን ተመዝጊቡ ከምዝርከብ፡ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ሰዒቡ ዘሎ ኢሎም፡

(لا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ، إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ)

ልክዕ ክርስቲያን ንወዲ መርየም ከም ዝውድስዎ (ዘምልኽዎ) ጌርኩም ኣይትወድሱኒ፡ ኣነ ባርይኡ ስለዝኾንኩ 'ባርያ ረብን ልኡኹን እዮ' ብሉ”

إِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَأَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا)

(وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ)

”እቲ ኣዝዩ ሓቀኛ ዝኾነ መጽሓፍ፡ መጽሓፍ ረቢ እዩ፡ እቲ ዝበለጸ መንገዲ ድማ፡ መንገዲ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. እዩ። እቲ ዝበኣሰ ጉዳይ ድማ ሓድሽ ምህዞ (ኣብ ዲን) እዩ። ኩሉ ምህዞ ሕደሳ እዩ፡ ኩሉ ሕደሳ ድማ ካብ መንገዲ ምስሓት እዩ፡ ኩሉ ስሕታን ድማ ናብ ጀሃነብ እዩ”

ዓሹራ

ዓሹራ ንክልተ ታሪኻዊ ተረኽቦታት ተዘኻኸር፡ ሰይድና ኑሕ ዓ.ሰ. ንመርከቦም ሓዲጎም ዝወጹላ መዓልቲ፡ ከምኡውን ሰይድና ዲሳ ዓ.ሰ. ካብ ግብጻውያን ብረቢ ሱ.ወ. ዝደሓኑላ መዓልቲ እየን። ኣብ ዓሹራ ምዃም ብነጻ ድሌትካ ዝግበር እዩ።

ኣብ መበል 10ይ መዓልቲ ሙሓረም ትውዕል ኮይና ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ይጸሙ ከምዝነበሩ ሰዲባ ዘላ ሓዲስ መብርሂ ትህቡ።

أَرْبَعٌ لَمْ يَكُنْ يَدْعُهُنَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صِيَامَ عَاشُورَاءَ وَالْعَشْرَ وَثَلَاثَةَ أَيَّامٍ (مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْغَدَاةِ)

በዚሓ ሓዲስ መሰረት ረሱል ዓ.ወ. 4 ነገራት ፈጹምም ኣይሓድጉን ነይሮም፡

ዓሹራ ምዃም

10 መዓልታት ምዃም

ኣብ ኩለን ኣዋርሕ 3 መዓልታት ምዃም

ቅድሚ ሰላተል-ፈጅር ክልተ ረከዓታት ምስጋድ

ለይቲ ረጅብ

ሻውዐይቲ ወርሒ ኣብ ኣቆጻጽራ ህጅርያ ኮይን ሓንቲ ካብ'ተን ኣርባዕት ኣዋርሕ "الشهر الحرام"

(ክልኩላት ኣዋርሕ) ተባሂለን ዝጽዋዓ እዩ። ካብ'ዚ ሓሊፉ ናይ ረሱል ሱ.ወ. ኢስራ ወ ሚዕራጅ ኣብ'ዚሓ ወርሒ እዩ ተኻይዱ።

ለይቲ ኢስራእን ሚዕራጅን

ኢስራ ወ ሚዕራጅ ንናይ ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ንክልተ ጉዕዞታት ዘመልከታ ኮይነን፡ እታ ቀዳመይቲ ጉዕዞ ካብ መካ ናብ ቁድስ (መስጅደል-አቕሳ) ዝተጎዓዙላ ለይቲ ኢስራ ተባሂላ ክትጽዋዕ እንከላ፡ እታ ካልኣይቲ ጉዕዞ ድማ ናብ ሰማይ ዝዓረጉላ እያ።

እዛ ለይቲ ኣብ ሱረት ኣል-ኢስራ ኣያ 1 (17:1) ተጠቒሳ ትርከብ፡

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا [

الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ وَ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ; وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ;

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

